

Riktlinjer för nationella minoriteters rättigheter i Tyresö kommun

Beslutsdatum	2019-12-03	Dokumenttyp	Riktlinje
Beslutad av	Kommunstyrelsen	Dokumentägare	Chef kommunkansli
Diarienummer	2019/KS 0313 003	Giltighetstid	Tills vidare

Innehållsförteckning

1	Bakgrund.....	3
2	Svensk lagstiftning om nationella minoriteters rättigheter	4
3	Riktlinjer	5
3.1	Information om rättigheter	5
3.2	Skydd och främjande av språk och kultur.....	6
3.3	Delaktighet och inflytande	7
3.4	Äldreomsorg på minoritetsspråk	7
3.5	Användning av minoritetsspråk i myndighetskontakter	8

Senast reviderad av dokumentägaren	[Ska inte vara ifylld om nämnden ska besluta om revidering]
Reviderad med anledning av	[Ska inte vara ifylld om nämnden ska besluta om revidering]

1 Bakgrund

I februari år 2000 ratificerade Sverige Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (ramkonventionen) och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkskonventionen). Europarådets ramkonvention innehåller bestämmelser som garanterar nationella minoriteter en rad mänskliga rättigheter och grundläggande friheter så som skydd från diskriminering, förtroende och våld, mötes-, förenings-, yttrande-, tanke-, samvets- och religionsfrihet samt åsikts- och yttrandefrihet på det egna språket. Vidare ska den som tillhör en nationell minoritet ha rätt att fritt och utan ingripande använda sitt minoritetsspråk privat och offentligt såväl muntligt som skriftligt.

Den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk har som huvudsyfte att skydda Europas kulturella mångfald. Stadgan bygger på insikten om att vissa minoriteters språk riskerar att gå förlorade. Enligt språkstadgan krävs att ett landsdels- eller minoritetsspråk ska ha använts av hävd i ett visst territorium inom en stat av medborgare i staten och att språket ska skilja sig från det officiella språket.

I samband med Sveriges ratificering av ramkonventionen och minoritetsspråkskonventionen infördes minoritetspolitiken som ett eget politikområde inom den svenska statsbudgeten. Judar, romer, samer (som även har ställning som urfolk), sverigefinnar och tornedalingar erkändes som nationella minoriteter. Jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli (inklusive samtliga varieteter av språken) erkändes som nationella minoritetsspråk. Tillhörighet i en eller flera nationella minoriteter bygger på självidentifikation.

När Sveriges riksdag beslutade om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken utgick man från Europarådets konventioner. Dessa innehåller ingen definition av begreppet nationell minoritet, men ramkonventionen nämner i artikel 5 religion, språk, traditioner och kulturarv som viktiga delar av nationella minoriteters identitet. Riksdagen kompletterade dessa kriterier med ett antal andra och kom fram till att en grupp, för att räknas som nationell minoritet i Sverige, ska ha:

- en uttalad samhörighet och en (till antalet i förhållande till resten av befolkningen) icke dominerande ställning i samhället
- en religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell tillhörighet
- en vilja och strävan att behålla sin identitet
- historiska eller långvariga band med Sverige

Judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar uppfyller dessa kriterier.

2 Svensk lagstiftning om nationella minoriteters rättigheter

De nationella minoriteternas rättigheter beskrivs framför allt i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Från och med den 1 januari 2019 trädde ett antal ändringar i minoritetlagen i kraft vars syfte är att ytterligare förstärka minoriteters rättigheter. För kommuner och landsting finns nu en ovillkorlig skyldighet att informera om de nationella minoriteternas rättigheter och det allmännas ansvar. Vidare bör kommunala och statliga förvaltningsmyndigheter samråda med nationella minoriteter vilket även omfattar personer som tillhör en minoritet, men inte är organiserade inom föreningslivet. Kommuner ska även främja barns och ungas inflytande i frågor som berör dem. Därutöver ska kommuner genom aktiva åtgärder och handlingar främja och stödja minoritetsspråkens samt minoritetskulturernas fortlevnad. Kommuner är även skyldiga att anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete.

Minoriteters rättigheter finns även återgivna i ett antal andra lagar samt i FNs konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, som blir svensk lag den 1 januari 2020.

I språklagen (2009:600) finns angivet vilka de nationella minoritetsspråken är samt att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja dessa.

I skollagen (2010:800) slås rätten till modersmålsundervisning på elevens nationella minoritetsspråk fast.

I socialtjänstlagen (2001:453) regleras kommuners skyldighet att verka för att det finns tillgång till personal med kunskap i de nationella minoritetsspråken där det behövs i omvårdnaden av äldre.

I bibliotekslagen (2013:801) anges att biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska. Här ingår även en skyldighet att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken.

Enligt diskrimineringslagen (2008:567) är det förbjudet att missgynna någon på basis av bland annat etnicitet, religion eller annan trosuppfattning. Detta avser naturligtvis även personer som tillhör någon av de fem minoriteter som Sveriges riksdag beslutat om.

Enligt barnkonvention ska ett barn som tillhör en minoritet eller ursprungsbefolkning ha rätt till sitt språk, sin kultur och religion (Barnkonventionen artikel 30).

3 Mål

Målet för Tyresö kommuns arbete med nationella minoriteters rättigheter är, i likhet med den nationella minoritetspolitiken, att skydda de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande. Kommunen ska arbeta långsiktigt med de nationella minoriteternas rättigheter utifrån de av kommunstyrelsen antagna riktlinjerna och förvaltningarna ska förankra dessa i sina respektive verksamheter.

4 Riktlinjer

I Tyresö kommun ska de nationella minoriteterna ha möjlighet att tillägna sig, bruka och utveckla sitt modersmål och sin kulturella identitet.

Syftet med riktlinjerna är att säkerställa att Tyresö kommun lever upp till de skyldigheter som lagstiftningen garanterar de nationella minoriteterna. Riktlinjerna beskriver hur kommunen ska arbeta med de nationella minoriteternas rättigheter samt hur ansvaret fördelas mellan kommunens nämnder och förvaltningar. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att samordna kommunens minoritetspolitiska arbete.

4.1 Information om rättigheter

3 § första meningen, ”Kommuner och landsting ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och det allmännas ansvar enligt denna lag och de föreskrifter som denna lag hänvisar till.” Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724)

I Tyresö kommun innebär detta att:

- Kommunstyrelsen ska ansvara för att det finns övergripande information om de nationella minoriteternas rättigheter och om kommunens lagstadgade ansvar på kommunens webbplats.

4.2 Skydd och främjande av språk och kultur

”8 § Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken.” Språklagen (2009:600)

4 § andra stycket ”Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.”

Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724)

10 kap. 7 § andra stycket, 11 kap. 10 § andra stycket, 12 kap. 7 § andra stycket, ”En elev som tillhör någon av de nationella minoriteterna ska erbjudas modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk (grundskolan, grundsärskolan, specialskolan).” Skollagen (2010: 800)

5 § första punkten ”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken.” Bibliotekslagen (2013:801)

I Tyresö kommun innebär detta att:

- Barn- och utbildningsnämnden ansvarar för att erbjuda elever inom grundskolan och grundsärskolan som tillhör någon av de nationella minoriteterna modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk samt informera vårdnadshavare om denna rättighet.
- Barn- och utbildningsnämnden ansvarar i enlighet med lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt förskolans läroplan för att förskolebarn som tillhör de nationella minoriteterna ges stöd i sin språkutveckling i sitt nationella minoritetsspråk och främjas i sin utveckling av en kulturell identitet.
- Kultur- och fritidsnämnden ansvarar för att det finns litteratur och annan media på de nationella minoritetsspråken på kommunens bibliotek. Vidare ska nämnden säkerställa att litteratur och annan media om de nationella minoriteternas kultur och historia finns tillgänglig på kommunens bibliotek.

4.3 Delaktighet och inflytande

”5 § Förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor.

Samråd enligt första stycket ska ske genom att förvaltningsmyndigheten för en strukturerad dialog med de nationella minoriteterna i syfte att kunna beakta deras synpunkter och behov i myndighetens beslutsfattande.” Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724)

”5 a § Förvaltningsmyndigheter ska särskilt främja barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem och anpassa formerna för detta till deras förutsättningar.” Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724)

I Tyresö kommun innebär detta att:

- Samtliga nämnder ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt även samråda med minoriteterna i sådana frågor.
- Berörda nämnder ska främja barns och ungas möjlighet till inflytande och samråd i frågor som berör dem. Nämnderna ska anpassa formerna för inflytande till barns och ungas förutsättningar.

4.4 Äldreomsorg på minoritetsspråk

18 a § första meningen, ”En kommun som inte ingår i något förvaltningsområde¹ ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller en väsentlig del av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska, om kommunen har tillgång till personal med sådana språkkunskaper.” Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724)

”18 b § Kommunen ska inom ramen för sådan omsorg beakta de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet.” Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724)

¹ Tyresö kommun ingår inte i ett förvaltningsområde för något av de nationella minoritetsspråken. Utöver bestämmelser som omfattar samtliga nationella minoriteter finns särskilda rättigheter som gäller i de så kallade förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska.

5 kap. 6 § tredje stycket ”Kommunen ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska där detta behövs i omvårdnaden av äldre människor.” Socialtjänstlagen (2001:453)

I Tyresö kommun innebär detta att:

- Äldre- och omsorgsnämnden ansvarar för att i de fall där kommunen har tillgång till personal som behärskar något av de nationella minoritetsspråken, ska den som begär det erbjudas möjlighet att få hela eller en väsentlig del av service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen på det nationella minoritetsspråket.
- Äldre- och omsorgsnämnden ska vid rekrytering av personal inom äldreomsorgen beakta de sökandes språkkunskaper inklusive kunskaper i minoritetsspråken och minoriteters kultur.

4.5 Användning av minoritetsspråk i myndighetskontakter

”9 § Utanför ett förvaltningsområde har enskilda rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid muntliga och skriftliga kontakter i förvaltningsmyndigheters ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet kan handläggas av personal som behärskar minoritetsspråket.” Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724)

”11 § Förvaltningsmyndigheter ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli respektive samiska där detta behövs i enskildas kontakter med myndigheten.” Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724)

I Tyresö kommun innebär detta att:

- Samtliga berörda nämnder ska om det finns tillgång till personal som behärskar finska, meänkieli respektive samiska erbjuda enskilda personer som efterfrågar detta möjlighet att använda språken vid muntliga och skriftliga kontakter som rör ett enskilt ärende.
- Om behov finns ska berörda nämnder arbeta för att det finns personal med kunskaper i finska, meänkieli och samiska där det efterfrågas i enskildas kontakter med kommunen.